

LADAKALNIS

1 (66)

AUKŠTAITIJOS NACIONALINIO PARKO LEIDINYS

2000 sausis-kovas

SIAME NUMERYJE

**ŽEMĖS
DIENA**

**REŠKUTĖNŲ
MOKYKLA**

**MIŠKAS
GYDO**

**PĘSEKIO
PRADŽIAMOKSLIS**

TURINYS

D. Savickaitė

Kultūrinės veiklos problemos**2psl.**

D. Savickaitė

Žemės dienai**4psl.**

D. Savickaitė

Gelmių gyventojai**5psl.****NAUJOS ANP TERITORIJOS**

D. Savickaitė

Mokyklos muziejus - meilės ir darbštumo avilys**6psl.****VOLUNGĖ**

D. Savickaitė

Paukščių ir žvérių šnekos**8psl.**

D. Savickaitė

Fenologiniai stebėjimai pavasarėjant**9psl.****KRAŠTOTYRA**

A. Balčiūnaitė

Keturios kartos kartu**11psl.**

J. Martinkėnaitė

Meilę Lietuvai semiu iš tyriausio ainių šaltinio**11psl.**

M. Petkūnas

Prosenelio bažnyčia**11psl.****VERTA ŽINOTI**

D. Savickaitė

Geraširdis gydytojas**12psl.****IDOMU**

D. Savickaitė

Norintiems pažinti gamtos paslaptis. Piešiniai sniege**13psl.****PASAULIO PARKAI**

K. Čeponienė

Danija - vėjo malūnų šalis**14psl.****KULTŪRINĖS**

Aukštaitijos nacionalinis parkas – seniausias ir viena didžiausių saugotinų teritorijų Lietuvoje. Lankytinos žavijos archaika, kurią padėjo išsaugoti nepatogūs prekeiviams ir turčiams vingrūs miškų keliai, ir šiandienos renginiai, supažindinantys su dvasinės kultūros paveldu, ir populiaros šventės, skirtos aktyvesniams svečiui, įvairiausios parodos.

Šiandieninę ANP veiklą reglamentuoja nuostatai, kuriuos Lietuvos vyriausybė patvirtino 1997 11 24 d. nutarimu Nr. 1273. Juose apžvelgiama labai plati veikla – aplinkosauginės, ūkinės, reprezentacinės, kultūrinės ir kt. funkcijos. Pirmu punktu bendrosiomis nuostose apibrėžiama ir tai, kad jis išsidėstęs Ignalinos, Švenčionių ir Utenos rajonų administruojamų teritorijų dalyje ir skirtos nacioninės svarbos kraštovaizdžio kompleksams bei antropokosistemoms, reprezentuojantiems Aukštaitijos etnokultūrinės srities ir jos paribio gamtos bei kultūros savitumus, saugoti, tvarkyti ir jų naudojimui reguliuoti.

ANP veiklą reglamentuoja visa kruva institucijų, o jų tarpe ir Kultūros ministerijos padaliniai, reglamentai ir nuostatos. ANP paskirtyje konkretiai nurodoma: išsaugoti ŠR Lietuvos XII-XV a. gynybinės linijos liekanas su Taurapilio, Ginučių, Puziniškio, Linkmenų, Vejuonio ir kt. pilakalniais bei Rėkėčių gynybiniu pylimu, unikalų Kretnuono archeologinių kompleksą, Minčios, Vyžių, Šakarvos, Palūšės, Kaltanėnų, Švento ir kt. pilkapynus bei akmens amžiaus gyvenvietes, etnografiškai vertingus Salų (II), Varniškių (II), Vaišnoriskių, Šuminų, Strazdų, Kretnuonų, Benediktavo bei kitus etnografinių pobūdį ar elementus išlaiķiusius kaimus, Kaltanėnų urbanistinį kompleksą, Palūšės bažnyčios architektūrinį ansamblį, parko teritorijoje esančius vandens malūnus, Stripeikių senovinės

bitininkystės muziejus, kitas kultūros paveldo vertybes ir paminklus; atkurti sunaikintus ar pažeistus kultūros vertybių kompleksus bei objektus; atlkti mokslo tyrimus ir kaupti informaciją; propaguoti materialinės ir dvasinės kultūros palikimą. Ekonominė parko veiklos pagrindu skyriuje skaitome, kad NP finansinius išteklius sudaro Lietuvos Valstybės biudžeto lėšos, rajonų, kuriuose yra parkas, savivaldybių biudžeto lėšos ir kt. Biudžeto skiriamos lėšos šalia pagrindinės – aplinkosauginės veiklos – turi būti naujojamos ir kultūros vertybėms išsaugoti arba atkurti, mokslo tyrimams atlkti, parko vertybėms populiarinti, reklamuoti ir reprezentuoti, savivaldybių biudžeto lėšos gali būti naudojamos informacinei, šventėjiskai veiklai, tradicinėms šventėms ir kitiems parką populiarinantims renginiams organizuoti, kultūros vertybėms saugoti ir kt.

Tai informacija, kurią žinojau ir žinau, nes tai formuoja mano pareigybės. Atvykusi į Utenos apskrities kultūros darbuotojams susruoštą susitikimą su Kultūros ministerijos valdininkais – gerb. Marčiulionyte ir Liutkumi, buvau apstulbinta, kad ruošiamame Kultūros politikos įstatyme nerasta vietos saugotinose teritorijose dirbančių žmonių kultūrinei veiklai – nei jos tobulinimui, nei vertinimui, nei skatinimui, nei finansavimui. Kol kas saugotinų teritorijų darbuotojų veikla nėra net koordinuojama su kitu respublikoje veikiančiu ir "kultūrinimo" funkcijas atliekančiu darbuotojų veikla, o apie lėšų paskirstymą net ir kalbos nėra. Kas tai turėtų daryti? – Nežinau, bet manau, vietos kultūros skyriai, nes kaip tik jų seklyčios, bibliotekos, centralai išsimetė parko teritorijoje. Kodėl tai reikėtų daryti? – tai aktualiu jau vien todėl, kad dažnai girdime, jog šis Lietuvos pakraštys patrauklus turizmo verslui, o jo kompleksi-

nis pristatymas pirkėjui – turistui gali praturtinti biudžetą. Paprasčiau sakant, didžiantis jų srautas padės užsi dirbti ir kaimo žmogui, ir miestelio prekiui, o tai jau įmokos į savivaldybės biudžetą. Kultūros ministerija taip pat galėtų apgalvoti planuodama lankytinų objektų, t.y. įvairiausią muziejų, kultūros židinių tinklą, nes turistai pageidauja aplankyti kuo daugiau įvairiausio pobūdžio informaciją teikiančių objektų, į kuriuos bilietai nebrangūs ir tai yra tiesiog psychologijai priimtiniai, nei vienas apskrities muziejus, į kuri patekti brangu, o surinktos pajamos atiteks tik apskrities centro vystymui.

Aš galu kalbėti tik apie savo patirtį. Mūsų parkas – trijų rajonų ribose. Atskiri valdininkai, atskiri planai. Švenčionėliuose – Joninės, jaunimas buriasi ten. Vadinas, Kaltanėnuose Joninių šventę reikia orientuoti senesniams žmogui. Iš viso pernai ANP vyko 29 didesnės ar mažesnės šventės. Jau penkti metai antrą birželio savaitegalį Palūšėje, turizmo centre vyksta vasaros sezono atidarymo šventė – didele, marga, brangi. Aš niekaip nežinau, ar to nesugalvo Utēna, apie Ignalinos planus sužinau tik iš sumažėjusio žmonių srauto. Į apskrities kultūros tarybą saugotinų teritorijų žmones ar bent jų atstovas – nepakviesti. Šalia to, kad atlieki valstybės delegotas, pareigybėse apibrėžtas funkcijas negaudamas jokių metodinės paramos, informacijos, dar privalome neįpareigotus sumumis bendrauti profesionalus prašyti, kad suteiktų mums elementarią informaciją apie savo ketinimus. Kiek bendravau su kolegomis, saugomų teritorijų darbuotojų veikla daugiausia remiasi į asmeninį bendravimą. Man pasiekė – dėl didžiosios dalies Ignalinos rajono kultūros darbuotojų geranoriškumo sugebė susigaudytis kultūros gyvenimo pokyčiuose. Kiek žinau, čia

VEIKLOS PROBLE莫斯

esantys regioniniai parkai neturi jokių kontaktų, o kaip kituose regionuose? Kaip žinia, saugotinose teritorijose didžioji dalis darbuotojų – gamtininkai. Praktiškai atliekant "kultūros" darbus įgyjamamas antrasis išsilavinimas. Aišku, tame visuomet bus spragė. Kodėl neprisiminti mūsų, kai ruošiamis "tobulėjimai" mūsų veiklą atitinkančiais klausimais? Juk didesnė kompetencija kultūros darbo klausimais tik pagerins bendrają kultūrinio gyvenimo kokybę. Naujai įkurti regioniniai parkai turi "atrasti" egzistuojančią kultūrinės veiklos sistemą. O kaip elgtis kad ir man – jau turinčiai patirtį ir asmeninių kontaktų, kai "kultūrine" veikla užsiima

seklyčios, centrali, bibliotekos, etnocentrai, muzikos mokyklos, dailės studijos, moksleivių namai, jaunimo centrai, privačios galerijos... Vien norėdama sužinoti ju pamastymus turiu sugaisti savaitę. O jei tai būtų kažkoks vieningas "organas", sprendžiantis rajono kultūros klausimus? Ar nebūtų visiems paprasčiau dirbtį, tobulinti, tikslingai dalyti finansus, naudoti sukauptą foto, video, audioarchyvą, pristatant rajono kultūrines vertėbes, leidžiant leidinius, ruošiant parodas, stendus parodose? Dirbdami atskirai, ir lėšų sunaudojame daugiau, ir efektas mažesnis. Kultūros darbuotojų veikla domisi ir turizmas, nes tai traukos objektas jų

versle. Patys savaime jie negali ir nesugeba pristatyti nei rajono mokslo, nei kultūros, bet gali atvežti pirkėjų šiai prekei – informacijai. Vasarą, kai šiame regione padaujėja gamtos paviliotųjų, reikia, kad kiekvieną savaitgalį kažkas vyktų – ar tai parą, ar profesionalių kultūros darbuotojų pastangomis, nes tik tuomet lankytos neuobodžiaus ir rajone paliks savo pinigus, tuo pačiu paramodamas. Kad jis žinotų kur, kas vyksta – paroda, renginys, spektaklis, ekologinis žygis, reikia ruošti kultūrės veiklos pristatymo leidinelius – jau metų pradžioje!

Manau, kad diskusijos Utenoje pasėkoje Kultūros darbuotojų tobulini-

mosi centras suruošė seminarą "Kultūros turizmo plėtra regionuose". Tai tikrai labai šaunu. Bet kaip tik būtent čia ir išryškėjo visiškas vėtos kultūros darbuotojų nesusigaudymas situacijoje. Beveik visų dalyvavusių rajonų savivaldybių kultūros skyriai atsiuntė turizmo klausimus kuruojančius žmones, o juk paskaitos buvo surėdytos taip, kad kultūros darbuotojas pabandytų suprasti, kad būtent turistas yra naudingiausias jo sukurto produkto pirkėjas. Kažkaip suvokiami, kad į spektaklį bilietus reikia pirkти, o kad ir visa kita – prekė, tiesiog psychologiskai nepriimtina. Labai malonu, kad Trakų raj. savivaldybė turi kultūros-turizmo skyrių, šaunu, kad prie tokio "grupavimo" apsistota vertinant praktinę veiklą, nes šis regionas taip pat labai patrauklus turizmui. Skaudu tai, kad ir šiame rajone nerandama bendros kalbos su parko koletyvu – juk kompleksiškai pristatomas rajonas būtų daug patrauklesnis, manau, ir ekonominiu požiūriu tai būtų daug naudingiau. Šio skyriaus vedėja J. Lisevičiūtė pokalbyje minėjo, kad bendrą veiklą reglamentuojantys dokumentai tikrai nemaišytų.

Seminare bene labiausiai nustebino Turizmo departamento veikla. Čia dabar ruošiami Kultūrinio turizmo nuostatai. Šios dvi institucijos – Kultūros ministerija ir Turizmo departamentas neinformuotos apie viena kitos veiklą. Aš nežinau, ar labai klystu galvodaama, kad tik nuoseklios politikos salygomis galima kai ką padaryti. O gal deklaratyvūs dokumentai kai kam labai reikalingi? Kai valstybėje yra daug menkai pavalygti turinčių piliečių, sunku tikėtis papildomų asignavimų kultūrinio gyvenimo problemoms spręsti, sunku tikėtis, kad kas nors – be mūsų – užsiims subalansuotos plėtros vystymu. Sunku apginti kultūros (ir ne tik siauraja prasme) klausimus. Ma-

no manymu tik nuoseklį politiką, gal paprasčiau – bendravimą, bendradarbiavimas gali padėti nuveikiti ką nors tikrai vertingo. Seniosios nuostatos stebėtinai gyvybingos. Būtų labai šaunu, jei vyriausybės struktūros, ruošdamos projektus, daugiau orientuotuosi į konkretius dvasinius ir materialinius vietinius resursus.

Savivaldybių kultūros skyriai, apskričių tarybos, mano manymu, turėtų būti suinteresuotos bendruomenės kūrimu. Bendruomenė turėtų apjungti kultūros kūréjus, vartotojus, vertintojus, rėmėjus. Tik ji gali iniciuoti gyventojams palankius savivaldybių tarybų sprendimus kultūros vystymo klausimais. Tokia bendruomenė būtų pajęgi nustatyti ryšį tarp kultūros, ekonomikos, politikos, jų plėtrros, išmokyti žmones gyvenamają aplinką vertinti kaip visumą. Bet gal tai tiesiog neparanku dabartinėje politinėje situacijoje – skaldai, valdai, tripy ir buoji? Tai svarbu tai visuomenei, kuri suinteresuota aukštėsniu savo narių išsilavinimą lygiu, didesniu estetiniu jautrumu, kritiniu, nepriklausomu mąstymu, esminiu tiesos, meilės žmogui ir aplinkai vertybų suvokimui. Būtų tikrai nuostabu, kad Kultūros ministerija – kurios pagrindinės ir vienintelės funkcijos yra puoseleti kultūrinė respublikos gyvenimą, – inicijuotų Saugomų teritorijų ir Turizmo departamentų (Salia to užsiimančių ir aplinkosaugine bei užkine, organizacine veikla) bendravimą, o dar šauniu būtų, jei jie priimtų bendrus susitarimus, igalinančius dirbtį ir tobulinti šalies kultūrinį gyvenimą civilizuotai, o asmeninius pabendravimus paliekant laisvalaikui. Tai tik taurintų mūsų šalies piliečių ir padėtų skleisti pasauliui patraukliai informaciją apie savo dvasingumo ištaklius.

Dalia
SAVICKAITĖ
ANP redaktorė

ŽEMĖS DIENAI

1971 m. Jungtinės tautos kovo 20-ąją paskelbė Žemės diena. Lietuvoje šia diena pradedamas mėnuo, skirtas jos pašloviniui, puoselejimui, gražinimui. Ši diena dažniausiai sutampa su pavasario lygiadieniui. Tuo metu abiejuose Žemės pussrutuliuose (išskyres poliarines sritis), diena susilygina su naktimi. Kartu su atstronominiu pavasariu prasidėda ir fenologinis – atgimsta gamta, prasideda aktyvus vystymosi periodas. Didžioji dalis senųjų lietuvių tautos papročių buvo skirti Žemei pagerbti. Pagal senajį lietuvių kalendorių tai periodas nuo Juozinių iki Jurginių.

Pavasaris – nuotaikin-giausias metų laikas. Baltą žiemos nuometą nusimetusių Žemę gaivina padykės vėjas, sodrus lietus prikelia žalumą, nusišypso pirmieji žiedai. Lietuvoje, kaip jokioje kitoje šalyje pavasario mėnesiai pavadinti sparnuo-čiu vardais. Kovas – žvirbli-

nių būrio, varnų šeimos paukštis, kuris pranašaudamas pavasarij, pirmasis grįžta į gimtasių vietas; antrasis pavasario mėnuo – balandis. Senovėje balandžius gaudydavo maistui, na, o mėnuo taip pavadintas kero todėl, kad balandžiai keršuliai grįžta pirmosioms balandžio dienomis. Legenda pasakoja, kad Dievas davė šiam paukščiui ugnį, kad vargstantiems žmonėms į Žemę nuneštų, – todėl jo snapelis ir likęs raudonas... Trečiasis – pats žaviausias, giedriausias ir sausiausias mėnuo – gegužė – toks pat nerūpestingas, kaip paukštėlis... Senovėje šie mėnesiai turėjo ir kitokius pavadinimus. Pvz., kova dar vadindavo barsuko (opšraus) mėnesiu. Šis gyvūnėlis paslaptingesas, gyvena urvuose, olose. Didžiai gedrus ir išmintingas, darbštus iki begalybės, kietakaktis. Tokiomis savybėmis pasižymėdavo ir vaikai, gimę pavasariop – greit atsistoja ant kojų, greit

Vidiškių vidurinėje mokykloje.

bėgoja, greit prakalba. Užaugę viskā daro savaip. Balandži dar vadindavo beržiniu, gyvatiniu, nes tuomet nubusdavo gyvatės. Mėnesiai būdavo vadinami pagal vykstančius reiškinius, darbų pobūdį. Visiems reikytu žinoti ir tai, kad senovėje lietuvių metus pradėdavo nuo kovo skaičiuoti – nuo atgimstančios aplinkos pabudimo.

Žmogaus suartėjimas su gamta – lyg susitaikymas su savimi. Senieji Lietuvos žemiu gyventojai sudvasindavo gamtą. Jos kultas siejamas su savitai suvokiamu panteizmu. Gamtos objektais, net medžiais buvo gerbiaomi ne dėl kokių nors išskir-

tinių savybių. Senieji raštai byloja, kad baltų dievų olimpe būta miškų ir tam tikrų medžių globėjų. Bene išsamiausiai tai apraše XV a. keliautojas Jeronimas Prahietis. Gamtinių objektų (miškų, pelkių, ežerų, upių) apsauga nėra koks nors naujas šių dienų atradimas. Pirmųjų šio reiškinio užuomazgų lietuvių gyvenime galima rasti dar prieš krikštą – senuosiuose tikėjimuose. Senovės žmonės savo reikmėms viskā ēmė iš gamtos ir buvo nuo jos priklausomi. Jau tada žmonės suprato, kad netausojo viso to, kas jiems reikalinga, gali nebeužtekti, pritrūkti ir todėl iš gamtos pasiimdamo tik tiek,

kiek būtinai reikėjo. Pagoniškas tikėjimas, gamto reiškinį garbinimas, priešrai ir nesąmoninga gamtos ištaklių apsauga susipyne į vieną kamuoli.

Ir šiandien paslaptimi dvelkia pavasarėjanti padangė – kovo 20 Saulė perėina į Avino ženkla. Didžiaragis, auksaragis, skeltanagis Avinas sutrranko ežerų ledus, ištirpdo pusnis, per miškus nusiveja almančius nirtulingus vandenis. Pavasario žvaigždės anksti pateka, anksti leidžiasi. Planetų karalienė pavasari – Venera. Meilės, gyvybės šviesulys. Nuo senovės ją lietuvių meiliai Aušrine vadino. Aušrinė – grojančių kurtinių, veseliojančių tetervinų, ūkujančių pelėdų žvaigždė. Vakaruose – trys šviesiausios žvaigždės: Tauro perlas Aldebaranas ir Oriono žvaigždyno karūnos – Betelgeirė ir Belatrikė. Atjaunejęs kovo dangus tarsi aukšiniai vabalėliai, sidabro paukšteliai nusagstytas. Vidurnakčio tylą saugo septynių deimantinių žvaigždžių figūra – Didieji Grīžulo ratai. Jie sustoja pačioje regmniausioje vietoje ir, sakyta, laukia sugrižtančių paukščių.

Pavasarij Lietuvą sugržta apie 40 rūsių paukščių. Juozinės dar kitaip liaudyje sugrižtančios pempės diena vadintos. Pempė gražus paukštis ir budrus sargybinis. Duobutę lizdui besisukdamas krūtine padaro patinėlis, o patelė jį negudriai įruošia ir smaigaliu į vir-

(nukelta į 5 p.)

Kaltanėnų girininkijoje.

ŽEMĖS DIENAI

(nukelta iš 4 p.)

šu (kad žinotų, jei kas pajudins) sukrūna kiaušinėlius. Nuo tos dienos pradedami tvarkyti darželiai, kapinės. Prie kapinių degindavo šakas, lapus, kad "dūselės" susilių. Rytu Lietuvoje tą dieną minėdavo ir kaip lydeku dieną. Sakydavo: "Dailidė Juozapas lydi į puodą imetė". Tuo metu Dringio, Lūšių, Asalnų, Aisetos, Pakaso ežeruose prasidėdavo pirmasis poledinis lydeku nerštasis.

Kovo 25-ają Viešpaties apsireiškimo švč. Mergelei Marijai diena. Liaudyje ji vadina gandriniemis, ai kur – blovieščiais. Ta dieną ūkininkai pamatę gandras skubėdavo javų sėklą pamaišyti – kad daigėsne būtų. Nuo tos dienos šeimynai duodavo pavakarius – "Gandras išskrīdamas pavakarius išsinėša, parskrīdamas vėl parneša". Lietuvoje gandras yra vienas mylimiausių paukščių, nešantis laimę namams. Kaimyną – gandrą dažnai žmonės lyginavos su savimi – "Koju il-

gybė – kaip gandro", o apie tvarkingą sakydavo – "baltas kaip gandras". Gandras užmušęs žmogus niekad nebūs laimingas. Seniau kaimet net būdavo gandralizdžių kėlimo šventė. Iš jų susirinkdavo kaimynai. Keliant į medį ar ant stogo senas akėčias, vežimo ratą ar speciai sukaltą rėmą, virvę prie jų pririšt turėdavo tik moteriškos rankos. Jei kels vieni vyrai – gandru nesulaunks. Gandrai – pranašai: prieš liečių išskrenda į arimus, prieš sausringą vasarą iš lizdo išmeta jauniklį ar kiaušinį. Ši diena dar ir bičių diena vadina. Tą dieną išsilus aviliams bitės išskrisdavo "apsiskraityti".

23-ają balandžio švenčiamos Jurginės. Šiaip tai naminių gyvulių šventė, bet minimi ir jų priešai – žvėry. Tikėta, kad Jurgis ir juos globoja, kad vilkai esą šventojo šunys – kurtai. O nugalėtas drakonas gal žemos negandos? Tą dieną stebėdavo gamtą. Jei tą dieną rugpjūtį jau buvo tiek išauge, jog juose galėdavo pasislėpti varna, tikėdavosi gero javų derliaus. Per Jurgines neliesdavo žemės, kad ledai javų

Vidiškių vidurinėje mokykloje.

neišmuščių, nors jaunos mergaitės aušroje sodindavo rūtas, katino letenėle užberdamos.

Tokias, gamtą ir jos

dėsnius šlovinančias šventes, vėlesniu laikotarpiu apvilktais krikščioniškais rūbais, švēsdavo senovės lietuvių tą mėnesį, kuri mes

pašvenčiame Žemei. dabar. Aukštaitijos nacionalinio parko darbuotojai taip pat stengsis teisti 1921 m. Vaižganto įkurtais Lietuvai pagražinti organizacijos idėjas. Dalyvausime švarinimosi talkose, sodinsime medelius. Su Kaltanėnu, Linkmenų, Reškutėnu, Ignalinos policijos komisariato jaunuju ekologų policijos moksleiviais kelsime inkilus, varžymės viktorinose. Su junausiais vidiškiečiais bandysime parko šiknosparniams pasiūlyti neįprastą būstą – jiems specialiai pagamintus inkilus.

Tikimės, kad šios dienos suves pabendravimui ir su Tauragnų moksleiviais.

Šių dienų žmogui dažnai tenka apmastyti savo požiūrių į pasaulį, apsispresti, kaip derėtų pasielgti. Gamma – geriausias indikatorius, geriausias minčių gryntojas. Būkite jai, būkite joje; atiduokite tiek, kiek ji Jums atiduoda; saugokite tiek, kiek ji saugo Jus.

Dalia SAVICKAITĖ
Aukštaitijos NP
redaktorė,
nuotraukos A. ČEPONIO

GELMIŲ GYVENTOJAI

Ieškoma, kaip išgyventi žuvį, kai telkinio tipo, o neršti plaukia į visai kitokias salygas (lašiša gyvena jūroje, neršia upėse; ungurys gyvena gėlame vandenye, neršia jūroje). Pusiau praeivés dažniausiai gyvena gėlame vandenye, maitinasi upių žiotyse, neršia upėse. Tokių keliolių metu jų daug žuva. Tik kai kurios šių žuvų formos prisitaiko gyventi pratękiantose ir net uždaruo-se vandens telkiniuose. Gėlavandenės gyvena tik gėlė vandens telkiniuose – tai mums neblogai pažįstamos

ežerų žuvys – kuojos, lydekos, lynai, raudės ir kt.

Žuvų amžius labai įvairus. Ilgiausiai gyvena eršketinės žuvys. Karpinės gyvena apie 10 metų. Žuvų amžių galima nustatyti pagal žvynus ir kaulus. Kiekvie-nais metais juose susidaro žiedai, kaip medžių kamienų rievės. Paėmus žuvies žvyną ar žiaunu dangtelį ir nuvalius, per padidinamąjį stiklą galima aiškiai pamatyti žiedus. Karpio žvynas

(nukelta iš 6 p.)

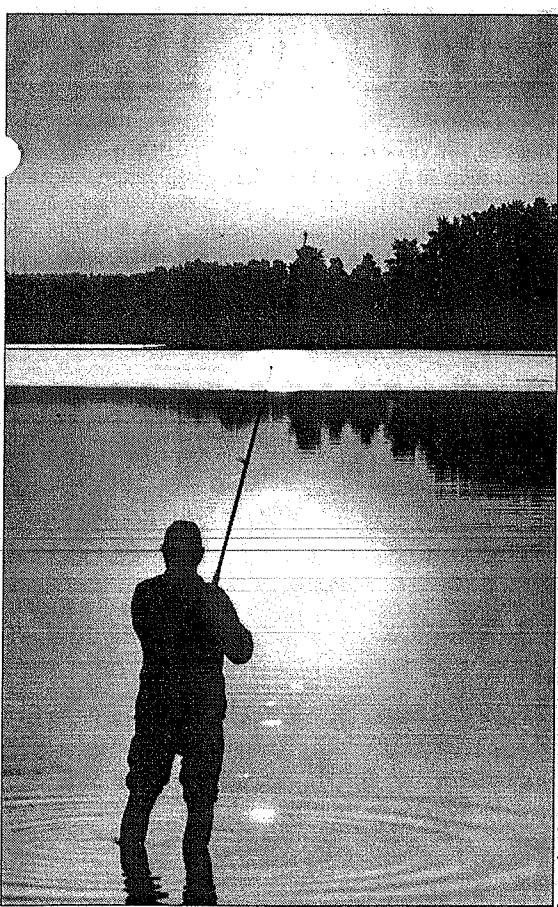

foto grafas RILIKIS

GELMIU GYVENTOJAI

(atkelta iš 5 p.)

apie šeimininko gyvenimo metus papasakoja ir be pagalbinių priemonių. Žvejantys pramoniniu būdu turėtų pasidomėti sugaunamų žuvų amžiumi nes, jei laimikyje vyrauja jaunesnio amžiaus žuvys, tai – signalas, kad mažėja žuvų ištekliai.

Metų eigoje žuvys auga nevienodai. Žuvų augimas priklauso nuo vandens temperatūros, deguonies kiekio tame, paties vandens telkinio dydžio. Šaltavandenės žuvys (vėgėlė) sparčiau auga žiemą, o didžioji dalis intensyviau maitinasi vasarą, todėl ir auga greičiau šiltu metu. Vandens temperatūra įtakoja ir žuvų judėjimą telkinyje. Atvésus šaltavandenės plaukia į gelmę, sušilus – į telkinio pakraščius. Tokios kelionės vadinamos se-

zoninėmis arba horizontaliosiomis. Keičiantis vandens temperatūrai, kinta ir žuvų pagrindinio maisto – fito ir zooplanktono gyvenimo vieta. Taigi, žuvys, ieškodamos maisto plaukia ten, kur jo daugiau. Tokios kelionės vadinamos vertikaliosiomis. Žvejai mėgėjai norėdami didesnio laimikio, turi gerai ištudijuoti, kuriam vandens sluoksnyje gausiausia žuvų mitybos objektų.

Nuo to, kaip ir kada jos neršia, yra ribojamas jų gaudymo laikas, pvz.: lydekas dar bus draudžiamas gaudyti iki balandžio 20 d. Kiek daugiau apie jas. Tai bene geriausiai pažįstama, paplitusi beveik visuose Lietuvos vandens telkiniuose, viena plėšriausiai, gan sėsliai, ilgamžė žuvis. Jau trijų savaičių lydeikės pradeda plėškauti, o jei jų telkinyje gausu – net ryja viena kitą.

Subrendusios lydekos išsimtinai maitinasi žuvimi, pa-smaguriaja varlėmis, pelėmis, smulkiais vandens paukščiais. Ši jų savybė – rajuumas – labai pravartai mažaverčią žuvų privisuose vandens telkiniuose. Jų ēdumas mažavertė žuvį paverčia aukštos kokybės „žuvies“. Kas, beje, jas ir pražudo. Pirmais gyvenimo metais pasiekia 100-150 g svorį, o trečiaisiais – jau daugiau kaip kilogramą. Laikoma, kad ši žuvis subrėsta trečiais gyvenimo metais, tuomet ir pradeda neršti. Neršto metu vandens temperatūra būna 3-5°C, išmeta vidutiniškai

250000 ikrelių, stambios išneršia net iki 1 mln. Lydeka gali užaugti iki 2 m ilgio ir išgyventi iki 300 metų. Legendinės lydekos egzempliorius 1497 m. buvo pagautas Vokietijos ežeruose – 5,5 m ilgio ir turėjo 267 metus.

Mūsų ežeruose jau prasidėjo lydeku nerštas. Neršto metu lydekos nebailios, todėl labai nukenčia nuo sažinės neturinčių brakonierų, o ši žuvų ištekliai ir taip nėra labai gausūs. Ypač svarbu apsaugoti jų nerštą.

Tęsiasi Žemės globai skirtas mėnuo. Savo veikloje nenumokime ir į ežerų gelymės pasislėpusius gyventojus.

Dalia SAVICKAITĖ
Aukštaitijos
nacionalinio parko
redaktoriė

Fotografė A. PANAVIČIŪTĖ

NAUJOS ANP TERRITORIJOS MOKYKLOS MUZIEJUS – MEILĖS IR DARBŠTUMO AVILYS

Aukštaitijos nacionalinio parko pašonėje – Švenčionių rajone – Reškutėnai su savo jau garsiu mokyklos muziejumi. Dabar jo darbą tvariko V. Lapenienė, o jos „gimdytojas ir augintojas“ – Mokytojas Izidorius Kazakevičius.

Muziejuje galybė eksponatų. Darbas tame ir jam reikalauja daug pastangų ir laiko. V. Lapenienė, šiandien nešanti tam malonią, bet labai įpareigojančią naštą, gali labai daug ir spalvingai apie jį pasakoti. Rašinyje, kurį ji atsiuntė ANP laikraščiui „Ladakalnis“, ji rašo:

„Jau senokai ruošiausiu aprašyti mokyklos muziejų, bet vis nesiryžau. Rašyti pradedau, kai suvokiau, kad svarbiausia perduoti tą tvirančią meilės dvasią, kurią Izidorius Kazakevičius su begaliniu darbštumu kūrė beveik visą gyvenimą.“

Muziejaus įkūrėjas vai-

kystės prisiminimuose rašo, kad pavoges dėdės Gabri skrynelės užraktą su J. Urbono piemeniu apkeitęs į du „Salaziečių žinios“ žurnalus. Greitai viskas paaikėjė ir tada „Tėvo buvau nubaustas ir nuvestas pas Urboną grąžinti žurnalus. Jis nei mušė, nei barė, bet pasakė: „Vaikas gal myli laikraščius!“ Tuos pačius grąžino ir dar davė dvi naujas „Salaziečių žinias“ ir du „Jaunimo draugus“. Pradėjės muziejininko darbą, ėmiau rinkti seną spaudą. Suradau pas žmones seniau éjusiu laikraščiu ir žurnalų. Koks buvau laimingas! Vien tik jų viršeliai priminė man vaikystę, praėjusias tas laimingas, nesugražinamas dienas.“

Ko gero, iš tikro muziejaus kūrimas ir prasidėjo tada, kai „priluptas“ tėvo, éjo atsiprašyti Urbono. Tą dieną, matyt, ir gimė parapijos metraštininkas, istorijų kūrė-

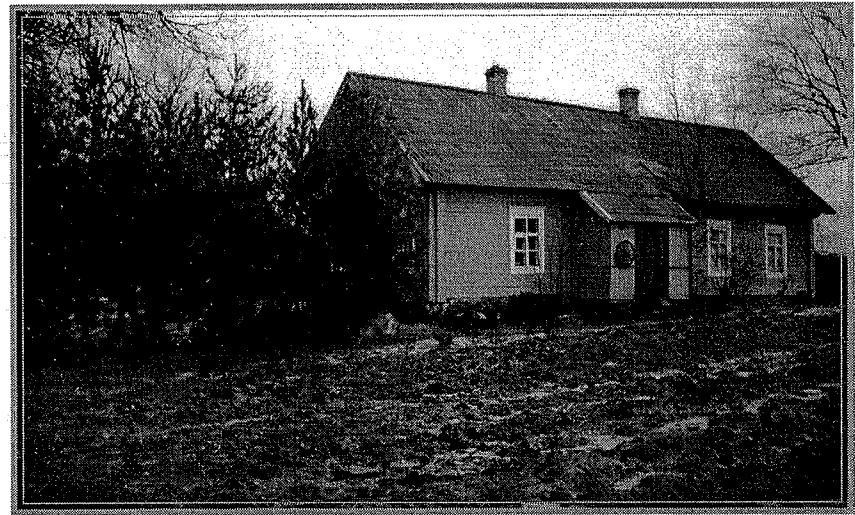
jas, praeities puoselėtojas ir saugotojas.

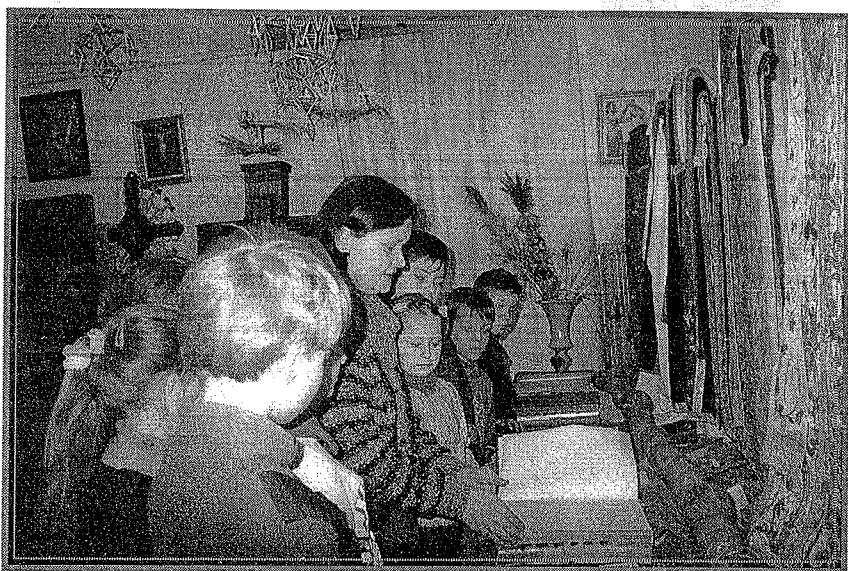
Žmonėms daug daiktų pasidare neberekalingi jų gyvenime. O mokytojas Izidorius Kazakevičius jiems suteikė tarsi antrą gyvenimą, tik žymiai svarbesnį, reika-

lingesnį. Šie visi daiktai, suėjė į krūvą, atskleidė mūsų krašto žmonių tolimą ir netoli jau tolimą praeitį, kuri gali pasitarnauti dabar gyventaniems ir ateityje gyvensiančioms kartoms. Labai norėtusi visa tai išsaugoti at-

eičiai, nes negailestingas laikas, temperatūros svyravimai ir kiti veiksnių naikina šventas relikvijas. Čia vien gerų norų neužtenka. O čia juk surinktos amžinios kraštoto vertybės! Ir ne tik krašto, (nukelta i 7 p.)

Reškutėnų mokyklos muziejus

Reškutėnų muziejuje.

**MOKYKLOS MUZIEJUS –
MEILĖS IR DARBŠTUMO
AVILYS**

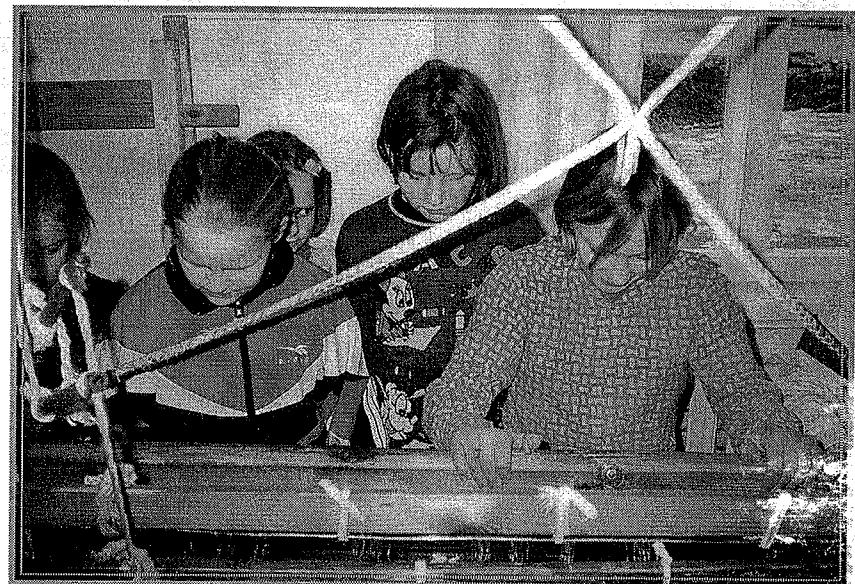
(atkelta iš 6 p.)

bet ir visos Lietuvos, o ypač Rytų Lietuvos. Tai patvirtina ir besilankančių mokyklos muziejuje svečių įrašai. Mieliausia skaityti įrašus tų, kurie kadais buvo priversti palikti téviškė ir keliauti į užjūrius. Gera, kad jie čia suranda savo vaikiškos būties atšvaitus. Palikti įrašai kviečia saugoti, kaupti ir tobūlini tai, kas jau yra. Visa tai pakelia dvasią, sužadina no-

rą, testi Mokytojo pradėtą darbą, tai padeda suprasti, kad muziejaus eksponatai nepaprastai reikalingi žmonėms, ypač vaikams ir jaunimui, kad pažintų ištakas.

Ižengus į erdviausią muziejaus patalpą, akys pasiklysta tarp eksponatų įvairovės: kaulų bei akmenų kolekcijos, plakatai, archeologiniai radiniai iš A. Girininko kasinėjimų, knygos, šeimose išsaugoti istoriniai reliktai – trispalvės, Kristaus kančios, būties rakandai...

Kitame kambarėlyje – rašomoji mašinėlė, smuikas,

Muziejaus audimo klasėje.

kitokie muzikiniai instrumentai, pasikartojančios tematikos eksponatai. Idomi čia muzikinio gyvenimo istorija. Mokytojas Izidorius apie 15 metų vargonavo įvairiose parapijose. Mokėjo groti akordeonu, kanklėmis, skudučiais ir kt. instrumentais. Už 1972 metais gautus atostoginius nupirkė pianiną. Jį atvežė į mokyklą, kad laisvalaikiu galėtų groti pats, mokytis vaikus. Mokykla prisipildė stebuklingų garsų. Po pusantį metų jis panoro prie mokyklos pastatyti ažuoline skulptūrą. Paprše J. Jakšto išskaptuoti skulptūrą mainais už pianiną. Sandėris įvyko. Prie jos pasodino baltąjį akaciją, tarsi norėdamas pabrėžti, kad žmogaus prigimtyje glūdi veržimas į šviesą ir grožį, kad kuo patrauklesnė aplinka, tuo geresnis auga žmogus. Tuo pat metu Mokytojas siekia įvaldyti ir

kad giliau suvoktume laiko tékmę ir kiekvienos pragyventos dienos svarbą.

Paskiausiai Mokytojo įrengtame kambaryste virš durų kabo plakatas: "Kalba – Tautos motina". Idėja įkurti šio kambario ekspoziciją suteikė sukaupti lenku okupuotame Vilniaus krašte platinti leidinių. Mokytojas Kazakevičius domėjos ir kalbomis. Gerai mokėjo vokiečių kalbą (buvo baigę Maskvos užsienio kalbų institutą), gerai suprato lotynų, latvių kalbas, domėjos graikų, italių kalbomis, įvaldė esperanto... Todėl muziejuje nemaža žodynų kolekcija.

Net mokyklos malkinę Mokytojas pritaikė muziejui. Ten eksponavo senovės namų statymo būdus.

1994 02 28 mokykloje vyko pedagogų posėdis. Jame buvo aptariamos mokyklos muziejaus 20-čio iškilmes. Muziejaus išplėtimui

Mokytojas Kazakevičius parašė dar vieno kambario. O po dviejų dienų netikėtai susstojo Mokytojo širdis... Kokią ekspoziciją jis norėjo įrengti naujoje patalpoje – mīslė.

Viktoriją Lapėnienę graužė mintis, kam patikėti Mokytojo pradėtą darbą, kas tinkamai išsaugos padarytą... Apsilankius pas Mokytojo broli poną V. Lapėnienę išgirdo prašymą – "paglobokit jo muziejų". Tuomet sutiko ir tik eidama namo suvokė, kad prisiemė milžinišką atsakomybę. Tuomet labai skaudžiai pažuto Mokytojo praradimą, baudė save už tai, kad ne vi-

Koplytstulpis prie mokyklos muziejaus.

suomet mokėjo ji suprasti.

Naujai muziejui skirta patalpa pasipuošė apylinkių audėjų darbais. Juo labiau, kad mokyklos audimo klasės moksleivės taip pat bando kurti tradicines liaudies puošmenas.

Ne kartą mūsų tautos istorija patvirtino, kad paprasti kaimo žmonės turi stipriausius tautinius ir dvasinius saitus, jungiančius su tolimiausia Lietuvos preitim. Mokytojo surašytos istorijos ir prisiminimai – autentiški mūsų krašto pirminiai istorijos šaltiniai. Tai nėra sistemingai, moksliškai pagrįsti darbai, tai tiesiog tikri žmonių gyvenimo vaizdai.

Atvažiuokite į Reškutėnus ir tą šilumą pajusite patys.

**Pagal V. LAPĖNIENĖS
straipsnį paruošė
D. SAVICKAITĖ
ANP redaktorė**

PAUKŠČIŲ IR ŽVĒRIŲ ŠNEKOS

Strazdas giesmininkas nenu-tyla iki vakaro žarų:

“Čia, čia, čia! Kur vaikai su pačia? Aš neléksiu iš čia! Nei dieną, nei nakčia!”
Neiškenčia nepapasakoje savo vargu:

“Svetimoj šaly buvau, alų midų gėriau – sudžiūvau, sudžiūvau! I savo kraštą parlēkiau, kirminėlius lesiau. Vandéneli gėriau – nutukau, nutukau.”

Kielės dainelės:

“Aš kielė,
Mano kojos kaip piestos.
Aš tą sniegą sulesiu,
O ledus išspardysiu.”

Laukiniai karveliai gržė anksti pavasarį kalbasi:

“Mirsii, bra, nebūsiu,
Mirsii, bra, nebūsiu...”

Kitas guodžia:

“Nemirk, bra, būük,

Urli, urli, – barsukas pavarly!

fotografas A.ČEPONIS

Urli, urli – tetervinai pabaly!
Kru-kru-kru! Kur mano ka-ka-karūna!”

Müsų kiemo draugas žvirblis neužmiršta paguosti:

“Nieko nebijokit –
Ir aš čia pat,
Ir aš čia pat.”

Vikruolė kregždė virtuvės kvapus užuosdama:

“Tai man dyvai, tai man dyvai, tai man dyvai, kaip tuos blynus. kepa, – plaka, plaka, plaka, plaka, paskui sviestu te-pa.”

O norėdama pasišaipyti iš katinio, sako:

“Katinėli rainutėli, prašom į darbą. – Kad purrrvas, kad purrrvas. Katinėli rainutėli, prašom į vašes. – Nors ir tvorrom, nors ir tvorrom.”

Volungė prieš šienapjūtę rė-kią:

“Neganyk po pieva, pasa-kysiu Dievui!”

Varlytės kurkia:

“Kriaucius, kriaucina. Koks, koks? Rėpšus Jeronimas. Kūm, kūm, kūma, kā vi-rei? Kumpi, kumpi?”

Nubudės uodas dejuoja: “Bro-leli, broleli, duok krauju laše-li! Antrasis besotis atšauna: “Varlę dursiu, varlę dursiu! Čiułkinį grūsiu.”

Lapė kalnelyje loja:

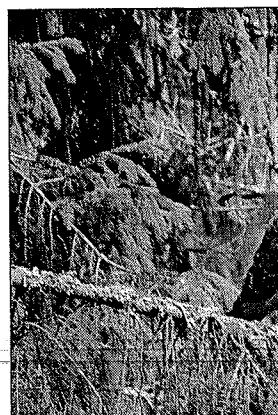
“A-a-au! Turiu vaikų, vai-kų. Lap-lap-lap! Laputaičių. Gražių jaunikaičių. Ateik, Izidoriau, vestuvėsna.” (Tai kvie-timas gaidžiu). Kai tas apipe-siotas ištruksta, lapė kiauksi:

“Be skiauterės, be pautų gaidelis. Nepamylės vištėlis.”

Varna uosyje kvarksi:
“Kvarkt, kvarkt! Imkit žagres art, art, art!”
Kai varnos klausia, kodėl jos galva juoda, ji atsako
“Sirgau, sirgau.”

Varnėnas: “Čir čim, čir čim, vyvo, vyvo!”
arba

“Grižau, grižau, grižau,
Buvau, buvau, buvau,
Teisybė – čia, čia, čia
Išléksiu, išléksiu, išléksiu,
Eik, eik, eik.”

fotografas B.ŠABLEVIČIUS

Genys: “Čiaku, čiaku, viršum medžių kirsiu šaką.”

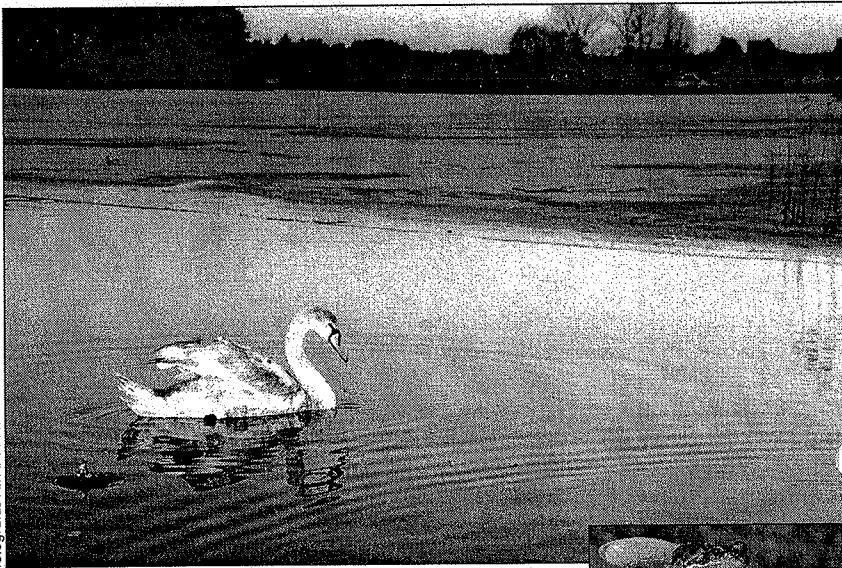
Pempė: “Kyvis, kyvis, kyvis, kyvis.”

Kas iš manęs pasidvyvys?
Kiaušinėlius dėsiu,
Vaikeliaus perėsiu.
Kad ir dyvys – nenudyvys,
Aš visus mylésiu,
Aš visus mylésiu!”

Nemirk, bra, būük!
Ateis vyrams durnybę,
Barstys grūdus po laukus –
Bus man ir tau
Bus, bus...”

Gervės raiste urliuoja, kur-liuoja, vestuvį šokius repe-tuoja:
“Urli, urli, urli! Kurli, kurli, kurli! Kokia kojų statai, žioply! (taip perspėja gerviną).

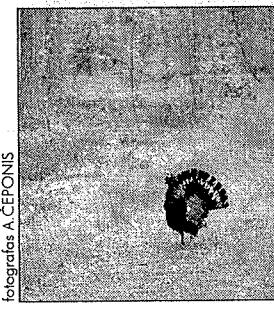

fotografas A.ČEPONIS

Šernas bulvienoje kriuksi –
“Bu-bu-bu! Bulbul! Eikit bobos sodint bulbu! O aš prie šaknų, prie šaknų! Nebeturiu taukų!”

fotografas A.ČEPONIS

daus! Kamanė, noriu me-daus. Alpstu, alpstul!, o ka-manė zvimbia. “Žu-žu-žu! Man skaudu! Medų pavogei, vaikelius nugalabijai.”

Šeškas patvoryje šnypščia:
“Vištų, vištų, vištų! Nors ir širdis plyštul..”

Vilkas ištvyoje staugia:

“Guoli kraunu, krikštynas iš po kelmo raunu. Bus vilkiukų, bus mažiukų.”

Parinko

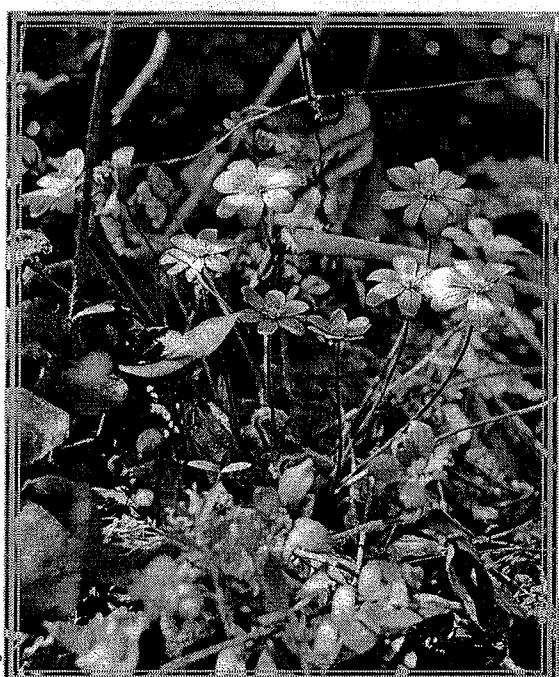
Dalia SAVICKAITĖ
Aukštaitijos NP redaktorė

FENOLOGINIAI STEBĖJIMAI PAVASAREJANT

fotografas A. PAVAVAS

Zalčialunkis.

fotografas A. PAVAVAS

Žibuočių burkavimas.

Balandžių burkavimas gerus orus pranašauja.

Jei ant alksnių daug žirginių, rudenį bus daug bulvių.

Vanduo ant pievų laikosi – bus daug bulvių.

Pempė per Juozines ant kupsto klykia – jaučiai ir avinai nebus pliki (žolė bus gera).

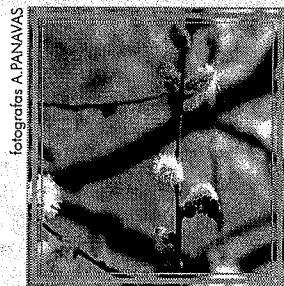
Verba per šv. Juozapą sidabru žydi – orai sveikatą gydo (ankstyvas “kačiukų” sužydėjimas pranašauja giedrą pavasarį).

Per šv. Juozapą su verba – vasara pražuvus (lietin-

fotografas A. ČEPONIS

Žibuočių burkavimas.

Blindė.

ga).

Jei kovo pradžioj partis žaliuoja, balandis burkuoja, – puriena vandenys plauko, o žiemkenčiai verka.

Jei kovo ežerai ir ešeriai ledo sukaustytii, bet griaustinis sugriaudėjo – žinok, kad visas pavasaris bus šaltas.

Ką kovas ant uodegos atneša (giedra ar dargana), tokie ir visi metai bus.

Varnos kranksi – saulės priekalas kovui kardą kala (sniegas ištirps).

Ilgai varvekliai prana-

šauja ilgą pavasarij.

Jei per Juozines giedra – bus geri metai.

Jei varnėnai anksti parskrido – bus šiltas pavasaris.

Jei pavasarij upėse ilgai vanduo nepakyla – bus karšta vasara.

(nukelta į 10 p.)

Vėjalandė šilagėlė.

fotografas A. PANAVAS

Slyva.

fotografas B. ŠABLEVICKIUS

Ieva.

fotografas L. STANAITIS

Plačialapis šaulčtis.

blogą orą.

Jei vyturys kovo 4 d. ant sniego užgiedos, tai dar jo pridės – dar snigs ir metai būsių nederlingi.

Surink.

Dalia SAVICKAITĖ

Aukštaitijos NP redaktorė

Ažuolas.

FENOLOGINIAI STEBĖJIMAI PAVASARĘJANT

(atkelta iš 9 p.)

Jei kovo mėnesį visur žaliuoja, dažnai javai negaluoja.

Jei pirmas griaustinis griaudžia pučiant šiaurės vėjui ar rytų – pavasaris bus šaltas, jei vakarų – šlapias, jei pietų – šiltas.

Baltalksnis žydi – varo krantan lydį (neršto pradžia).

Šalpusnis auksu sutvisko – sniegas sudrisko.

Jei geltoni šalpusnio žiedai pasirodo tarp sniego lopinių – atšils.

Jei pirmas pražydo lazdynas, po to baltalksnis, šalpusnis – karštos vasaros, sauso rudens ženklas.

Jei pirmas baltalksnis pražydo – pavasaris nepastovus, o vasara vesi, lietin-

ga.

Žalčialunkiai po lazdynais delčiojo pražydo, balandyje pirmieji pavasariniai grybai pasirodė – tiltai kelisis.

Vištapienės baltamiškyje žydi – pats vištų dėslumo metas.

Šilagėlė pražydo – gerėvė raistan sugrižo.

Šaltiekšni bitės lando, gink karvę į bandą.

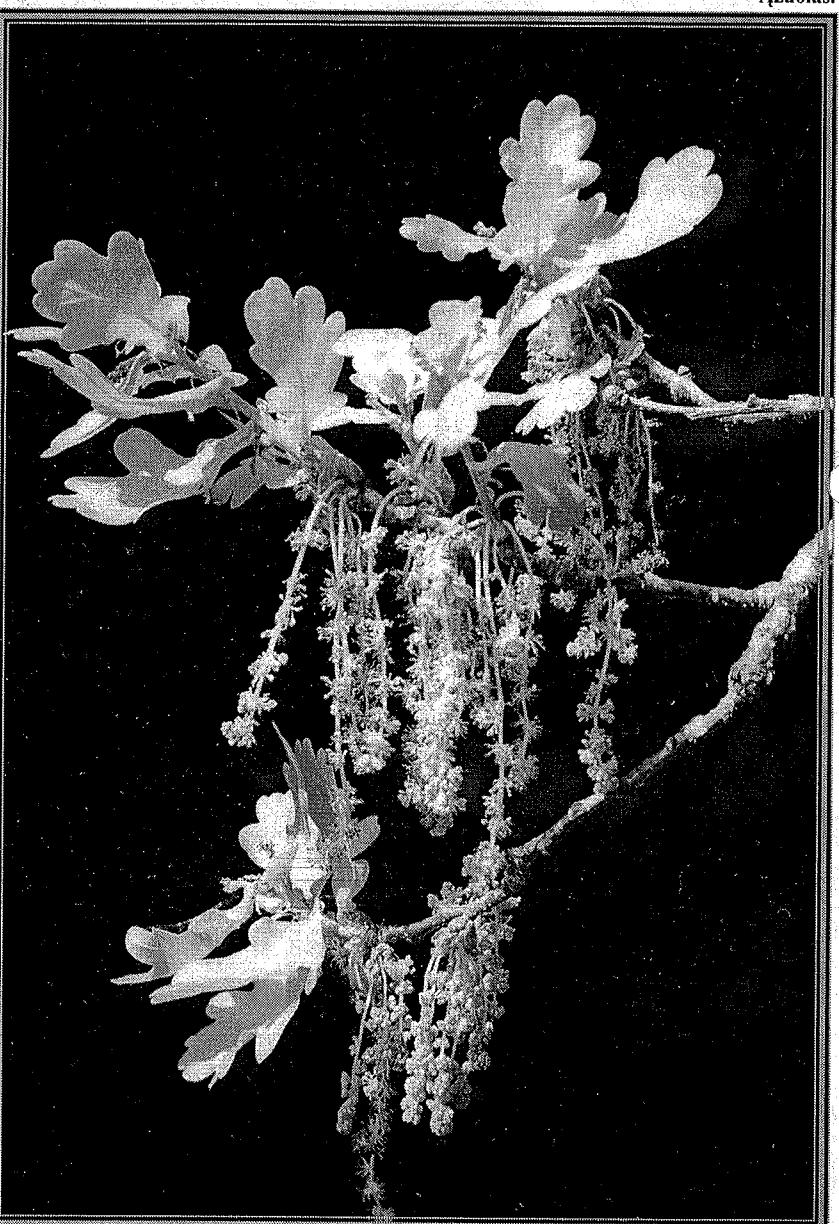
Jei balandyje iš beržų teka daug sulos – bus lietinaga.

Koks balandis – toks birželis.

Jei balandžio 7 d. – šlapia, bus daug grybų, jei dangus giedras ir saulė skaisti – vasarą lauk dažnos perkūnijos.

Ankstyvasis šalpusnis.

fotografas B. ŠABLEVICKIUS

fotografas A. ČEFONIS

KRAŠTO TYRA

KETURIOS KARTOS KARTU

Gyveno Vaiciukiškės kaimė – rytiname Lietuvos pakraštelyje. Per visą kaimą teka upelis Šventa. Gražu būna, kai pavasarį upelis ištvinsta. Kartais potvynis pasiekia mūsų pirties ir priartėja prie namų. Ypatingai būna gražu, kai viškas sužaliuoja. Ankstyvą rytą krūmuose ir medžiuose šimtai paukščių įvairausiais balais gleda, čiulba.

Kada mano tėviškės padangėje ima plasnoti žalias parnė vasara, kada stoja karščiai, mums gera ir linksmia upelyje maudytis. Tašky-

tis kiek širdis geidžia. Užsimiršus ir ilgiu užsibuvus mama pabara – juk tiek darbų vasarą. Nors kartais mama ir pabara, bet ji yra pati geriausia mama. Ji mus visus labai myli, visus suprantą ir visuomet padeda, jeigu kam būna bloga. Aš negaliu suprasti, kaip mamai pasiseka visus nuraminti, paguosoti ir labai labai mylėti.

Tėtis Algis – elektrikas. Tai labai gera specialybė. Dažnai kaimo žmonės ji kviečiasi taisityti sugedusių elektros įrangą. Tėvelis niekada neatsisako kaimynams

padėti, todėl jis visų labai mylimas ir gerbiamas. Ir aš tėvų labai myliu.

Tėveliai augina Ramunę, Ričardą, Ritutę, mane ir jauniausią broliuką Raimundą – pirmokėlį.

Ramunė augina Agnię (dvejų metukai) ir studijuoją Vilniuje PU. Ji labai nori būti biologijos mokytoja, nors neakivaizdiniu būdu mokytis yra labai sunku.

Brolis Ričardas grižo iš karinės tarnybos, kur, sako, pasimokės gyvenimo. Ieško dabar darbo. Norėtų dirbti krašto apsaugoje, nors turi

statybininko specialybę. Vakarais meldžiuosi ir prašau Dievulį, kad brolis galėtų dirbti norimą darbą.

Sesuo Rita, brolis Raimundas ir aš mokomės Rešketėnų "Ryto" draugijos pagrindinėje mokykloje. Tai katalikiško ugdymo mokykla. Mums patinka čia. Abi su sesute savo parapijos bažnytėlėje Šv. Mišių metu skaitome Šv. Raštą. Mokykloje mokomės daug dalykų, turime gerų draugų. Man patinka dainuoti. Gal todėl, kad bobutė yra gera dainininkė. Moka daug dainų ir giesmių.

Kai ji pradeda dainuoti, tai, rodos, klausytum ir klausytum. Ji gyvena su mumis, yra nepaprastai gera ir rūpestinga. Visą savo pensiją išleidžia mūsų reikalams, nepasilikdama netgi vaistams.

Aš džiaugiuosi, kad mūsų šeima tokia didelė, kad vienos keturios kartos sutaria ir rūpinasi vieni kitaais, kad viisi stengiasi padaryti kažką gera. Kiekvieną sekmadienį meldžiamės, kad visi būtų sveiki ir laimingi, kad mylėtų, suprastų ir atjaustų vienini kitus.

A. BALČIŪNAITĖ, 7 kl.

MEILE LIETUVAI SEMIU IŠ TYRIAUSIO AINIŲ ŠALTINIO

Gyveno nuostabiamame ežeru ir mišku apsuptame Rėkučių kaimė. Šiame gamtos grožyje slipy daug mūsų ainių pėdsakų: dešimtys pilkapiai, mūsų karaliaus Mindaugo gynybos sienos likučių, piliakalnių, alkos, paminklų Didžiajam Vytautui. Daug senolių pėdsakų mūsų mokyklos muziejuje, kuri iškėlė mokytojas Izidorius Kazakevičius 1974 m.

Ižengius į erdviausią muziejaus patalpą, akys pasiklysta eksponatų įvaivrojėje: baltuoja kaulų ir griaučių kolekcija, gausus mūsų lau-

kų akmenų rinkinys. Ant stalų sukrauta daug smulkiai daiktų, menančių seniausius laikus: tai peleninė Pervenčių dvaro su karaliaus Jogailos atvaizdu, tai grakščiai išskaptuotos senos medinės tabokinės, piniginės, žvakidės...

Ižengiu į kambarį, kuriamo dvelkia žmogiškoji šiluma: ramus Vidūno žvilgsnis nuteikia susikaupimui, o buvusios mokinės V. Rimšelytės-Baranauskienės išausta "Madona" – maldingumui. Pagarbai sustojo ties lininiu rankšluosčiu "Lietuva, Tė-

yne mūsų...", kurį išaudė Domicièlė Kazakėnienė dar 1930 m. (lenkų okupacijos metais). Virš jo ramiai žvelgia Maironis su savo giesme "Lietuva brangi..."

Nenaujų kitos tautos, kuri turėtų du nuostabius himnus. Pilnas kambarys mielų ir ne-paprastai brangių žmonių: tai J. Basanavičius ir Didysis Vytautas, tai V. Kudirkė ir didysis Vilniaus krašto kovojojas kunigas S. Gimžauskas, tai S. Lozoraitis ir plakatas, skirtas Baltijos keliui, tai pirmoji lietuviškos mokyklos mokytoja Kazimiera

Kurpytė ir energingoji mokyklos direktoriė M. Veberienė, tai pirmoji mūsų krašto gydytoja E. Kazakevičiūtė-Ambrazevičienė.

Jeinu į kambarį, kurį mokytojas išrengė paskiausiai. Virš durų plakatas "Kalba – Tautos motina", greta kitas plakatas apie mūsų legendinius knygnešius, kurie tam-siu Lietuvai metu, aukodami savo gyvenimą, išsaugoję dvasią.

Ties kambario langais ant ilgo stalo išdėliotas vienos Mokytojo surašytoisistorijos ir prisiminimai, au-

tentiški mūsų krašto pirmiai istorijos šaltiniai. Tikiu, kad tai padės žmonėms netik pažinti, bet ir ivertinti praeitį, kad ateityje mažiau darytumėm klaidų, kad lengviau surastumėm savo baltiškas šaknis.

Aš džiaugiuosi ir didžiuojuosi, kad gyvenu pačiame Rytu Lietuvos pakraštelyje ir kad galu išminties ir meilės semtis iš mokyklos muziejaus, jo eksponatų – tyriausio mūsų ainių gyvybės šaltinio.

J. MARTINKĒNAITĖ, 8 kl.

PROSENELIO BAŽNYČIA

Rešketėnai buvo toli nuo miestelių, toli nuo bažnyčios. Rešketėnai buvo pamaudūs. Eidavo melstis ir esant blogam orui, nors artimiausia Kaltanėnų bažnyčia buvo už 12-14 kilometrus. Tik vasarą kelias sutrumpėdavo. Mat didesnė dalis žmonių plaukdavo Kretonų ežeru vartimis. Keli vyrai iškluoja, o visi dainuoja. Gražios dainos nuvilydavo į vienas ežero pusę. Po Šv. Mišių, plaukiant atgal, vėl skambėdavo dainos. Žmonės grįždavo džiugus. Bet ežeras

ne visada būdavo ramus. Višos kitos kaimyninės bažnyčios: Palūšės, Ceikinių, Švenčionelių irgi buvo toli.

Esu provaikaitis Vinco Petkūno, kuris su Vincu Lapėnu, kartu būdami carinėje kariuomenėje (pirmo pasaulinio karo metu), nusprendė: jei tik gyvi sugriš iš karo, tai pastatys bažnyčią Rešketėnuose. Ir Dievulis padėjo. Grįžo namo prosenelis su draugu sveiki ir savo pažadą ėmė igyvendinti. Pasitardami ilgai braižė bažnyčios

planus. Tai buvo 1921 metų pavasaris. Abu draugai su savo planu nuvyko į Kaltanėnus pas parapijos kleboną. Jis planui nepriratė: pasiūlė pastatyti mokyklą ir jos palapose išrengti atskirą kambarį su altoriumi, kur, klebonui atvykus, galima būtų aukoti Šv. Mišias. Mano prosenelis daugiausia prisidėjo prie šios mielos bažnytėlės pastatymo. Jis dirbo net 122 darbo dienas.

1922 metų pavasarį viename kaimo name susirinko visi žmonės ir pasitarę nusprendė statyti bažnyčią. Sudarė net statybos komitetą,

Pirmininku buvo išrinktas mano prosenelis. Dar buvo išrinktas sekretorius ir pirmininko padėjėjas. Jau tame susirinkime daug kas pažadėjo aukoti statybai lentų, medienos, pinigų. Mano prosenelis daugiausia prisidėjo prie šios mielos bažnytėlės pastatymo. Jis dirbo net 122 darbo dienas.

1924 metų pavasarį iš-ko didžiulės pašventinimo iškilmes. Susirinko didelė žmonių minia. Visi buvo labai laimingi. Mano prosenelis tapo šios bažnyčios ilga-

mečiu zakristijonu.

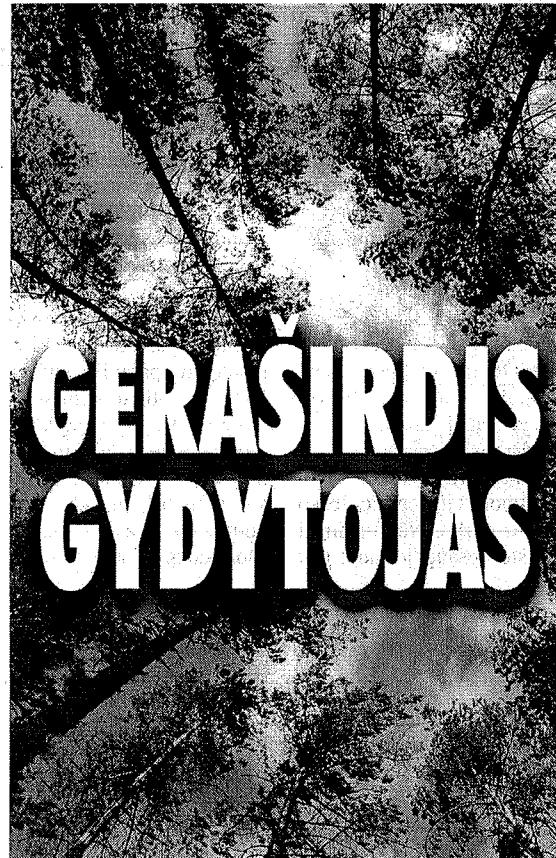
Šiuos mielus maldos namus aš lankau kiekvieną šventadienį. Apsirengiu balta kamža ir padedu klebonui. Bažnyčią lanko visa šeima: mama, tėtis, močiutė ir brolis Antanas. Aš tikiu Dievuliui ir prašau atleisti už savo padarytas nuodėmes. Tuomet mano širdelė darosi geresnė. Prašau Viešpatį, kad Jėzaus kančios sustiprintų mane ir kad prosenelio geri darbai išmokyti už kitus autotis.

M. PETKŪNAS, 4 kl.

VERTA ŽINOTI

Kaip lengva kvėpuoti! – taip sako dažnas miestiečius, atvykės į mišką. Ir ne veltui. I ha miško saulėto mis dienomis pašalina iš atmosferos 220-280 kg anglies dvideginio ir išskiria 180-200 kg deguonies, beto, didžioji dalis lapuočių išsaugo savybę gryninti orą ir sutemosė. Augalai valo orą nuo dūmų, smogos, dulkių, didina drėgnumą. Miške sumažeja vejo jėga, tiesioginių saulės spinduliu įtaka. Nėra ir taip mieste varginančio triukšmo, įvairūs žali tonai ramina. Ir dar – augalai išskiria fitoncidus, kurie turi mikrobų žudančios galios. Tai būdinga pušynams, šermukšnynams, šeivamedžių plotams, o ypač kadagynams. Ne veltui maro epidemijų metu buvo liepama deginti kadagių laužus. Svarbiausiai smilkomų miltelių dalį sudarydavo trintos kadagio uogos. Mokslininkai suskaičiavo, kad 1 ha kada-gyno gali išdezinfeuoti 1 miesto šiukšlyną.

Visa, kuo gyvas miškas, padeda ir mums – švelnus lapelių virpėjimas, drugelių plazdenimas, vejo šiurenimas, augalų kvapai, bosinges kamėnės dūzgimas... Jau net terapeutai teigiamai vertina ir gydymą gamta! O juk jos svarbiausioji dalis –

miškas.

Objektyvūs medicinių stebėjimai nusako, kaip kinta žmogaus savijauta. Žmogaus, iėjusio į mišką, pulsas gali sulėtėti iki 20 tvinksių per minutę, kvėpa-

vimas tampa lėtesnis ir gilesnis, kūno temperatūra nukrinta 3-4 laipsniais, sumažėja susijaudinimas. Medikai pasivaikščiojimais miške siūlo spręsti hipodinamijos – šio amžiaus rykštės – problemą. Jie paskaičiavo, kad norėdamas normaliai gyventi, žmogus per dieną turi nueiti 10000 žingsnių.

Vaikščiojimas miške keičia dvasinę būseną lyg atitolina smulkius rūpesčius ir jaudulius. Pastebėta, kad miškas padeda susikoncentruoti ties viena idėja, padeda įsigiliinti į ją iš pagrindų. Ir tai, ką rašytojas, inžinierius, mokslininkas, konstruktorių bandė išspręsti ištisomis dienomis, kartais padeda "sudėlioti į vietas" vienas vienintelis pasivaikščiojimas miške.

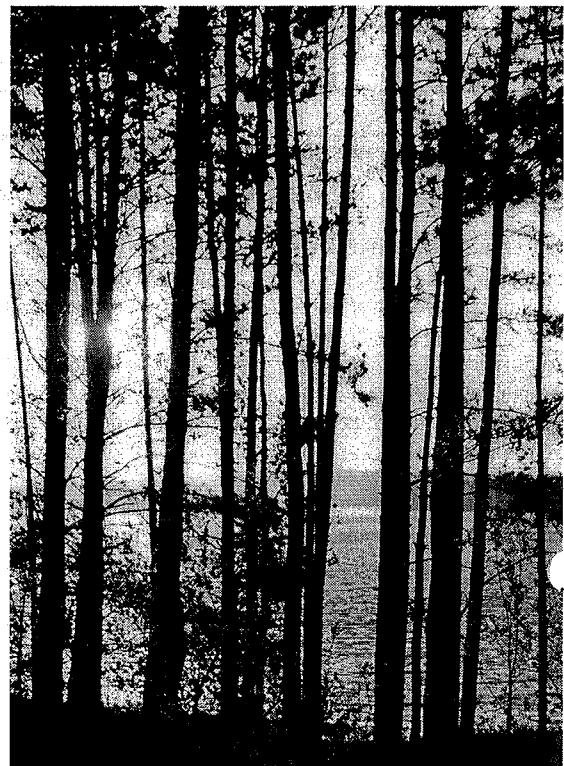
Lyg ir visiems aišku, kad miškas naudingas, paprasčiausiai, mes, ko gero, net nejsivaizduojame – kaip gali būti kitaip. Bet kaip mes jam atsidėkojame? Pabandykime stebėti vieno vienintelio miestietėlio, atvykusio į mišką, kelionę.

Štai mūsų pailšęs miestietis pavargęs nuo miesto surmulio, gaivaliodamas žingsniuoją miško keliku. Mašinaliai nuskina pirmą

pasitaikiusį žiedelį, pasukioja tarp pirštų, pauosto, ir numeta. O kas čia jam dabar šovė galvon? Štai suktelėjo iš keliuko, sumindė kelias-dešimt vabalėlių, aštriu peiliuku nurėžę keleto pirštų storumo jauno medelio viršūnėlę – matyt reikia išdrožti suvenyrą iš miško – negi su sausuoliu varginsies! Toliau žygiuoja žievindamas medelį. Štai jis miško tankmeje pamatė raudoną kepurę. Negi raudonviršiai jau pasirodė? Pribėgęs nusijuokė, kad apsigavo ir lengvu mostu nudaužė musmirės skrybėlę. Bet žiū – jau pralaiko. Išsiémės polietileninį maišelį nutarė užkasti. Dar kiek pasivaikščiojės ir

nuoširdžiai įsižeistų. Bet yra būtent taip. Nupjautas jaunas medelis – sumažintas žalio masyvo plotas, nuskinta gėlė ir nuspirta musmirė – atėmė iš kitų žmonių teisę jais džiaugtis, o jei tai dar buvo reti augalijos atstovai? Paliktas maišelis sugadins nuotaiką kitam miestiečiui. Ir gėlė, ir musmirė, ir medis atlieka savo, tegul ir labai mažą, funkciją begaliniai sudėtingame gamtos komplekso santykį pasaulyje.

Mokslininkai paskaičiavo, kad apie 30% visų miestų gyventojų savaigalius praleidžia gamtoje. Manoma, kad per 1 dieną 1 ha aplanko vidutiniškai 10 žmonių. O kas liks, jei kiekvi-

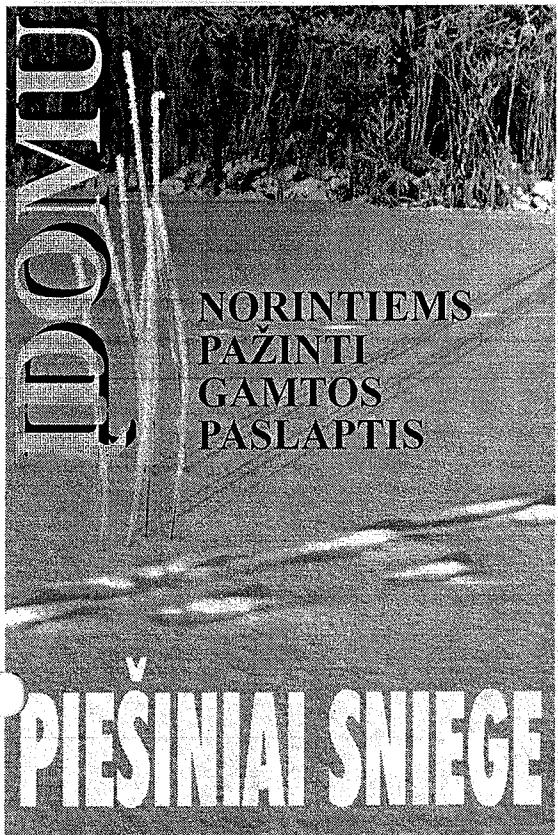

pasidžiaugės, kad nuostabiai praleido laiką, patrauke link autobusų stotelės. Kaip padėka ant tamsios žolės liko polietileno maišelis ir nereikalinga, įmantriai drožiniu puošta lazdelė...

Šis mūsų miestietis nekūrė laužo, nelaužė šakų, neriko vantų, nerovė kada-gių, neskynė gėlių glėbių ir šermukšnių, nevažinėjo mašina po mišką, neplovė jos upelyje, nevertė samanų ieškodamas grybų. Visai kultūringas miestietis! Jeigu bandytume jam paaiškinti, kad jis terė gamtą, pridare žalos jai, o tuo pačiu ir kitų žmonių sveikatai, jis, ko ge-

nas jų ilsesis tik taip, kaip ilsejosi mūsų "padorusis miestietis"? Kvaila būty šaukti – uždrauskitė tokį pilisiavimą. Gyventi reikia ir žmogui – jis taip pat gamtos dalis. Miškas dovanaja mums fizinę ir psichinę sveikatą. Tad mokykimės atsilyginti jam tuo pačiu. Nesvarbu, kad mums regisi, jog jis didelis, galingas. Tuo pačiu jis visiškai bejėgis ir mūsų galioje yra galimybė jį apsaugoti. Išmokime miške elgtis atidžiai, bendraukime su juo delikacių – jis gyvas.

Pagal užsienio spaudą paruošė D. SAVICKAITĖ, nuotraukos A. PANAVO

fotografas A. PAVAVAS

ir pasiaiškinti – kokie žvėry ir paukščiai miške gyvena, kokiems labiau palaukės ir laukai, pelkės ir upelis patinka. Kokie šių gyvūnų letenos nagai, sparnai ir uodegos. Kaip jie medžioja, kuo maitinasi.

Štai, pavyzdžiu, nutūpė šarka ant sniego, norėdama užsižiopojusią pelę pagauti. Sniege liko ilgos "laiptuotos" uodegos ir apvalokų sparnų atspaudai bei letenelių kryželiai. Tikras pėdsekys, pamates tokius atspaudus, maistys taip: kokie paukščiai žiemą gaudo pelles? – Pelėda, varna, šarka ir kranklys. Bet šią pelę sugavo ne pelėda – pelėdos letenos su dideliais nagais – du pirštai priein, du atgal. Ir ne kranklys – tai didelis paukštis ir išskleistas sparnais būna beveik metro ilgio. Bet varnos uodega trumpa – o ant sniego atispaudė ilgas atspaudas. Taigi, žinoma, čia šarka. Su geru grobiave, šarkele!

Mokyti atpažinti pėdsakus reikyt stebint naminių gyvūnų atspaudus. Mūsų antys, vištos, katės, šunys, karvės ir triušiai – tolimi laukinių gyvūnų gentiniai, todėl ir jų pėdsakai panašūs. Nedidelio šuns pėdsakai primena lapės, minkštų katės letenelių atspaudai – lūšies, kiaulė bidzena lyg šernas, avies ir ožkos kanopėlės primena grakštutes stirnos pėdsaką, o karvės – didžiaragio briedžio. Žinant vištos kojelės atspaudą, lengvai atpažinsite kurtinio, tertervino ir jerubės pėdsaką.

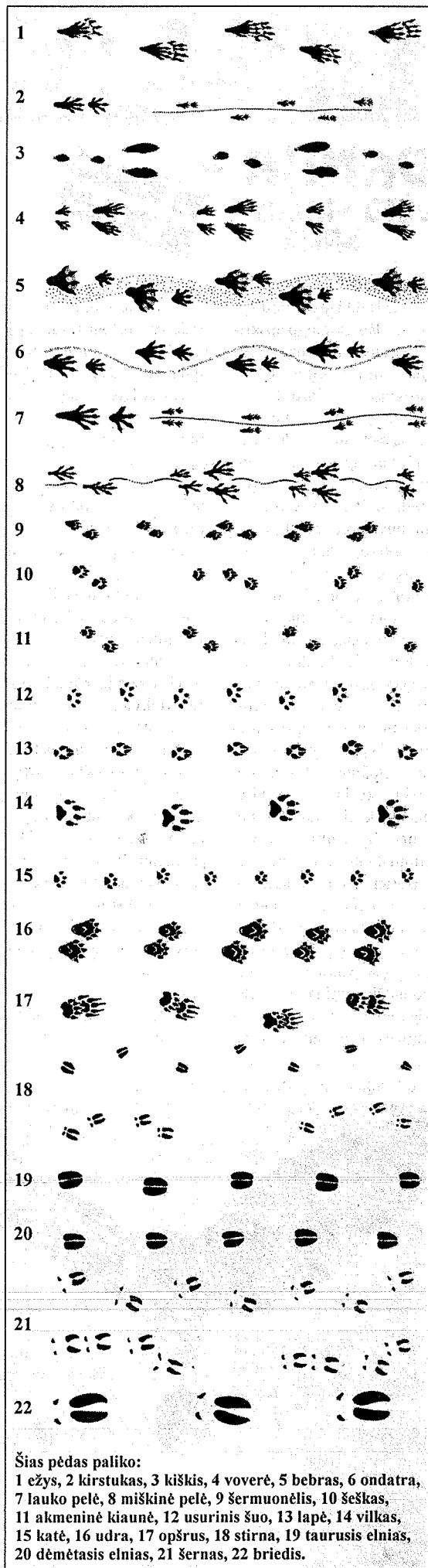
O jei vis tiks pasitaiko pamatyti ką nors visai nepažįstamo? Ką tuomet daryti? Pėsekiai turi tokiai taisyklę: kiekvieną naują ir nepažįstamą pėdsakąjis išmatuoja, perpęšia į albumą arba fotografuoja. Kitose piešinio ir fotografijos pusėje būtinai reikia užrašyti kur, kada ir kokiomis aplinkybėmis tai pastebėta. Namuose savo užfiksuo-
tā radinį palyginkite su informaciniuose leidiniuose pateiktą medžiaga arba pasikonsultuokite su labiau patyrusiais žmonėmis. Pasitenkite atsiminti naują informaciją, kad lengviau atpažintumėte piešinių kitą kartą. Kuo dažniau pėdsekys būna gamtoje, tuo daugiau sužino apie laukinių gyvūnų gyvenimą. O jeigu išmoktumėte tylių, paslaptinų vaikščioti, gal pasiekėtų ir slapčiausius gėriuos gyvenimo puslapius pa-
sklaidyti, susipažinti su gyvūnu gyvenimo subtilybėmis. Jūsų patirti išpūdžiai toli pralenkia igytuosius zoologijos sode.

Is piešinių ir nuotraukų sudaromi įdomūs albumai, kurie primins jums patirtus išpuodžius, o kolegomis ir pradedantiesiems papasakos kaip medžioja lapę, kaip žiemą gyvena kiškis, kuo speigų metu minta kurtiniai ir dar daug daug ko įdomaus. Sėkmės, pradendantieji.

Pagal užsienio spaudą paruošė D. SAVICKAITĖ

Pirmasis sniegas – lyg abėcėlė pirmaklasius. Kiekvienam plotelyje vis kažkas naujo – žvérių pėdsakai, keisčiausia or-

Prieš ruošiantis į tokį kelionę reikyt pasivartyti knygą

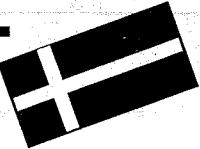

Šias pėdas paliko:

1 ežys, 2 kirstukas, 3 kiškis, 4 voverė, 5 bebras, 6 ondatra, 7 lauko pelė, 8 miškinė pelė, 9 šermuonelis, 10 šeškas, 11 akmeninė kiaunė, 12 usurinis šuo, 13 lapė, 14 vilkas, 15 katė, 16 udra, 17 opšrus, 18 stirna, 19 taurusis elnius, 20 dėmėtasis elnius, 21 šernas, 22 briedis.

PASAUJI PARKAI

DANIJA - VĖJO MALŪNU ŠALIS

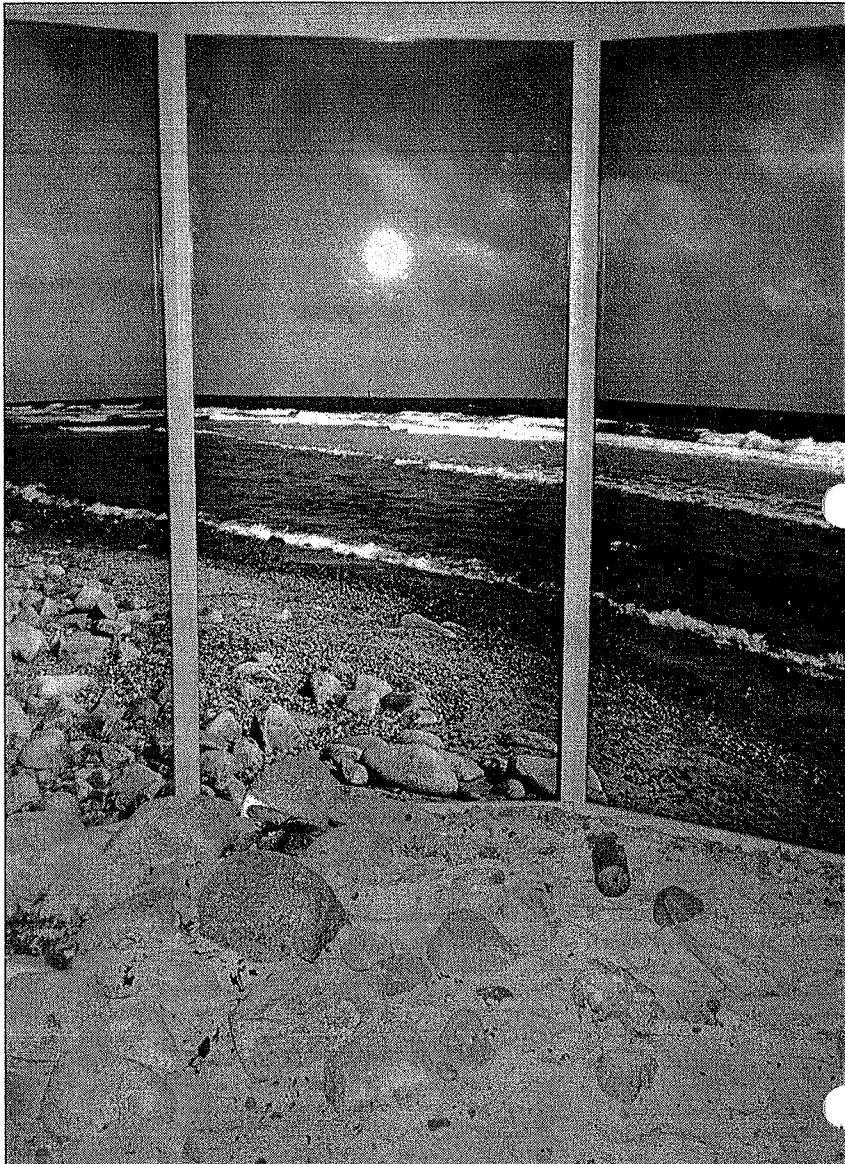

(II dalis)

Iš Hald Hovedgard vykome į Ringjobingo apskritij. Ten susipažinome su sau-gomomis teritorijomis, kultūros paveldu. Čia dirbantys žmonės pasakojo apie savo darbo metodus, naudojamus atkuriant upes ir ežerus. Po pietų vykome į svečius pas Helle ir Per Mikkelsenus. Tai buvo labai puiki popietė. Vakarop vykome į Bundsberg malūną, ten mūsų laukė vakarienė ir nakvynė. Čia mes aplankėme unikalų muziejų, manau, vienintelį tokį Europoje. Tai didelė teritorija vakarų Jutlandijoje vadina ekō-muziejumi. Šiek tiek plačiau apie šį muziejų. Skjern-Egvad muziejus plėtojamas kaip ekonomiečius, kuriame yra dviračiams skirti takai, pasakojantys apie ūkinę veiklą. Bundsbeke, kuriame mes vakarienavome ir nakvojome, yra veikiantis vandens malūnas su Jame esančia paroda, jaunimo viešbutis, įrengimai įvairiems istorinio pobūdžio seminarams, geležies amžiaus muziejus ir at-kurtas geležies amžiaus kai-

mas. Šiame kaime galima praleisti atostogas. Tai labai populiaru Danijos gyventojų tarpe. Ypač daug atvykstančių iš Kopenhagos. Čia atvykė žmonės gyvena tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir jų protėviai: nenaudoja elektros, duju, drabužiai ir pastatai atrodo taip pat kaip ir geležies amžiuje, duoną kepa tokiose pat krosnyse kaip ir jų protėviai. Visa tai paliko neišdildomą įspūdį. Atrodo, laiko mašina perkėlė atgal į praeitį.

Fahl užeigoje yra kavinė, ekspozicija ir kambarys, kur kiekvienas lankytojas gali pamatyti kaip daromos medinės valtys, taip pat yra gamtos mokykla, valtys plaukiojimui ir žvejojimui. Už poros kilometrų yra gyvulių ūkis. Skejrn miestelyje yra muziejus ir veikiantis vėjo malūnas. Tarm miestelyje – mažas namelis, naujojamas pažintinei istorinei veiklai. Šios vietos yra įkurtos originaliuose restauruotuose pastatuose. Įvairūs takai ir takeliai sudaro tinklą, kuris jungia įvairias muzie-

Parko lankytojų centras. Stenshuvudo nacionalinis parkas, Kivikas, Švedija.

Lankytojų centras. Dragoras, Danija.

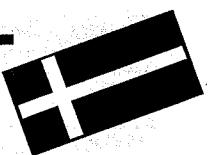

jaus vietas ir aplink esant kultūrinį kraštovaizdį. Svarbiausia, kad vietiniai žmonės yra įtraukti į įvairias veiklas. Jų veikla yra plėtojama ekologine kryptimi, pvz. šildymui naudojamos malkos, apšvietimui ir šildymui – saulės energiją sutraukiančios plokštės. Daug įvairių pasiūlymų turistams ir svečiams yra suruošama kiekvienais metais: kursai ir seminarai apie senus rankų darbus, energijos gamybą, valčių statymą, žvejybą, paukščių stebėjimą, pasiodinėjimą arkliais, vikingų turgų, naminių gyvulių turgų, ekskursijos su vadovais į gamtinės vietoves. Moks-

leiviams siūlomos ekskursijos istorine tema: duonos kepimas, jodinėjimas arkliais, žvejyba, gyvenimas geležies amžiaus namkuose ir ekskursijos po vietoves.

Kelionės pabaigoje aplankėme ir Vokietijos saugomas teritorijas. Unteres Odertal nacionalinis parkas išsidėstęs palei Oderio upę. Jo ilgis yra apie 60 km, o viša teritorija užima 10500 ha. Oderio upė – siena tarp Vokietijos ir Lenkijos, todėl so-vietmečiu ši teritorija nebuvo labai prižiūrima. Kadangi upė patvinsta kiekvieną žiemą ir vasarą, čia susiformavo didelė biožvaigrovė. (nukelta į 15 p.)

DANIJA - VĖJO MALŪNŲ ŠALIS

(atkelta iš 14 p.)

Slapiose ir sausose pievose, natūraliuose miškuose, šlapžemėse susidaro palankios sąlygos gyventi laukinėms žąsimams, antimis, gubėjams ir gervėms. Planuojama per keliis ateinančius metus didesnę parko dalį palikti tvarstyti gamtai, o likusioje daileje vystyti ekstensyvų žemės ūkį. Unteres Odertal nacionaliniame parke taip pat veikia reindžerių tarnyba, o Schwedt miestelyje yra įkurtas lankytotųjų centras.

Biosferos rezervatas – viena iš didžiausių saugomų teritorijų Vokietijoje. Šiai saugomai teritorijai priklauso 240 ežerų, tūkstančiai pelkių, miškingos vietovės, pievos ir laukai. Taip pat 75 kaimai ir 3 miestai su 35000 gyventojų. Biosferos rezervatas yra viena iš vyriausybės programų vykdomų nuo 1990 metų. Pagrindinis šios programos tikslas harmonija tarp gamtos ir turizmo, kultūros, vietinės ekonominės ir ūkininkavimo. Negaujai apgyvendintoje teritorijoje su dideliais miškų masyvais ir atviru kraštovaizdžiu – ideali vieta gyvuočių įvairiems biotopams ir rūšims. Čia galima sutikti ere-

lių, gandrę ir gervę. Keletą roplių ir amfibijų rūsių, kurios nyksta visoje Vokietijoje. Biosferos rezervate gausiomis populiacijomis galima sutikti – paprastąją gyvatę. 3648 ha visos teritorijos – konservacinė zona. Šioje teritorijoje vykdomi tik tiriamieji darbai ir gamta vystosi be žmogaus įsikišimo. 10% dirbamų žemų išimtinai vystomas ekologinis ūkininkavimo būdas. Tokiuose ūkiuose gaminamas tik sveikas maistas. Pavyzdžiui tokį ekologinį ūkininkavimo būdą palaiko Brodwin kaimas. Ekologinio ūkininkavimo rezultatas – vandens kokybės pagerėjimas ežeruose ir upėse, taip pat gruntuvių vandenų apsauga. Daugelis augalų ir gyvūnų, kurie dėl užterštumo buvo pasitraukę, vėl grįžo į šias vietas. Biosferos rezervato lankytojams privaloma laikytis nustatytų taisyklių. Visą reikalingą informaciją lankytujai gali gauti reindžerių, informacijos centrų ir įvairių mokyklų pagalba. Pvz.: specialios mokyklos ūkininkavimo zonose moko vaikus pažinti juos supančią gamtą ir su ja bendrauti.

Gdynės uostas, Lenkija.

Spreewald biosferos rezervatas turi unikalų kraštovaizdį. Jis yra pietryčiuose, apie 100 km nuo Berlyno. Tokį kraštovaizdį suformavo prieš 20000 metų praslinkęs ledynas, Spree upė padalinęs į daugelio upelių tinklą. Didelė teritorijos dalis susiformavo kaip upės delta. Spreewald 1990 metais rugsėjo 12 d. paskelbtas gamtos rezervatu, o 1991 metų kovo mėnesį pripažintas UNESCO. Šio rezervato tikslas išsaugoti vidurio Europos kultūrinį kraštovaizdį, puikų tekančio vandens tinklą su miškais ir pievomis, kuriame gausu augalų ir gyvūnų rūsių. Spreewald biosferos rezervatas skirstomas į keturias zonas. Šios zonas labai panašios į Lietuvos saugomų teritorijų zonas. I zona – konservaci-

nė. Teritorijos šioje zonoje turi aukščiausią apsaugos statusą. Gamta visai netvaroma ir vystosi natūraliai. Čia atliekami tik specialūs moksliniai tyrinėjimai. Lankytujams be parko darbuotojo jeiti griežtai draudžiama. II zona – priežiūros arba apsauginė zona. Ji tarnauja I zonos apsaugai, kraštovaizdžio įvairovės priežiūrai, bei nykstančių augalų ir gyvūnų rūsių apsaugai. III zona – vystymo zona (harmoningas kultūrinis kraštovaizdis). Šioje zonoje stengiamasi suderinti gamtos apsaugą ir gamtos panaudojamą kultūros tradicijoms. Ribojamas ekonominis vystymasis išsaugojo prieš šimtmecius buvusį gamtos paveikslą. Teritorijos esančios šioje zonoje turi estetinę ir kultūrinę vertę, didelę reikš-

mę vystant turizmą. IV zona – atsinaujinimo zona. Spreewald biosferos rezervatas turi didelę biovairovę, kuri be vandens negalėtų egzistuoti. Šiame gamtos rezervate yra apie 18000 augalų ir gyvūnų rūsių, kurie ilgą laiką nebuvu net atrasti ir tyrinėti. Daugiau kaip 1600 augalų rūsių buvo rasti tik per paskutiniuosius keletą metų. Tarp atrastų augalų rūsių 585 "Raudonosios knygos" nykstantys augalai tokie kaip agaras ar orchidėjinių šeimos augalai. Šiame rezervate rasta 830 rūsių drugelių, 113 rūsių moliuskų ir sraigų, 18 rūsių amfibijų ir reptilių, 48 rūsys žiogų, 36 rūsys žuvų, 45 rūsys žinduolių ir 138 rūsys paukščių. Čia peri juodasis gandras, gervės, jūrinis erelis. Visoje Vokietijoje gresia išnykimas baltiesiems gandrims, o Spreewald biosferos rezervate gyvena gausi jų populiacija. Už visa tai reikia dėkoti 1991 metais įsteigtais "gamtos sargybai", kuri kontroliuoja lankytujų skaičių šioje teritorijoje, dalyvauja specialiose gamtos apsaugos programose, moksliuose aplinkos tyrimuose, įvairoiuose monitoringuose.

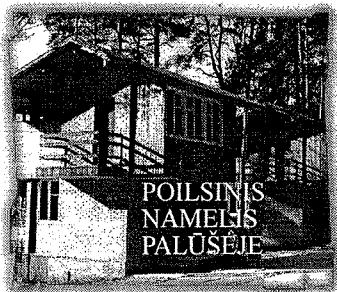
Visos kelionės įvertinimui tiktu daugumos išsakyta nuomonė, kad iš Danijos gamtosaugininkų reikėtų pasimokyti, siekti kompromiso tarp vietinių gyventojų, ekologų, politikų prieš steigiant saugomą teritoriją. Mūsų manymu, daniškas planavimo modelis sėkmingesnai koordinuoja skirtingus interesus. Tai išties demokratiska.

K. ČEPONIENĖ
ANP Turizmo centras

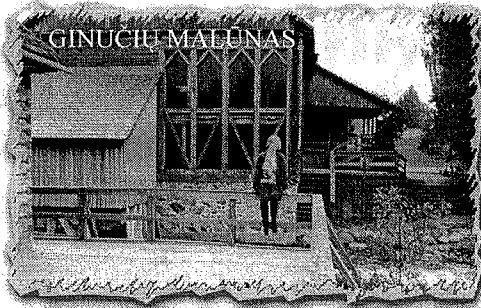
Informacinis mokomasis stendas žmonėms su negalia. Stenshuvudo nacionalinis parkas. Kivikas, Švedija.

* Stenshuvuds nationalpark *

VÄLKOMMEN TILL STENSHUVUD!

TURIZMO CENTRAS "PALŪŠE"

TEIKIAMOS PASLAUGOS

**Nakvynė
Maitinimas
Ekskursijos**

**Sportinės varžybos
Kultūriniai renginiai
Žygiai valtimis**

**Pasivažinėjimas arkliais
Kaimiška pirtelė
Inventoriaus nuoma
Patalpų nuoma**

TEIKIAMU PASLAUGŲ KAINOS

Dviviečiai kambariai su patogumais 60-95 Lt parai

(WC, šaltas, šiltas vanduo, vonia, dušas, šaldytuvas. Salygū maisto gaminimui nėra. Žiemą kambarai šildomi.)

Vasaros tipo nameliai (1,2,3,4 – viečiai kambariai) 10-45 Lt parai

(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušai atskiroje patalpoje. Salygū maisto gaminimui nėra.)

Korpusas (1,2,3,4-viečiai kambariai) 20-40 Lt parai

(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušas koridoriaus gale. Salygū maisto gaminimui nėra. Žiemą kambarai šildomi.)

Ginučių vandens malūnas (2,3-viečiai kambariai) 40-60 Lt parai

(WC, šaltas, šiltas vanduo, dušas, virtuvė bendro naudojimo.)

Valties nuoma 1 valandai – 6 Lt

1 parai – 25 Lt

Stalo tenisas 1 valandai – 2 Lt

Pirtis vakarui – 50 Lt

Pirtis vakarui su sale – 120 Lt

Ekskursijų vadovas 1 valandai – 20 Lt

Vadovas žygiai 1 valandai – 10 Lt

Vadovas žygiai 1 parai su nakyne – 80 Lt

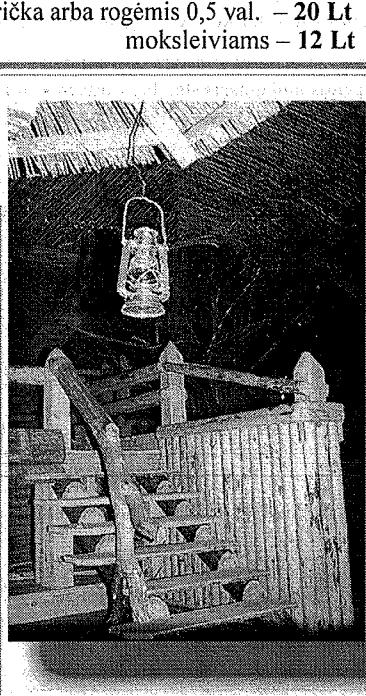
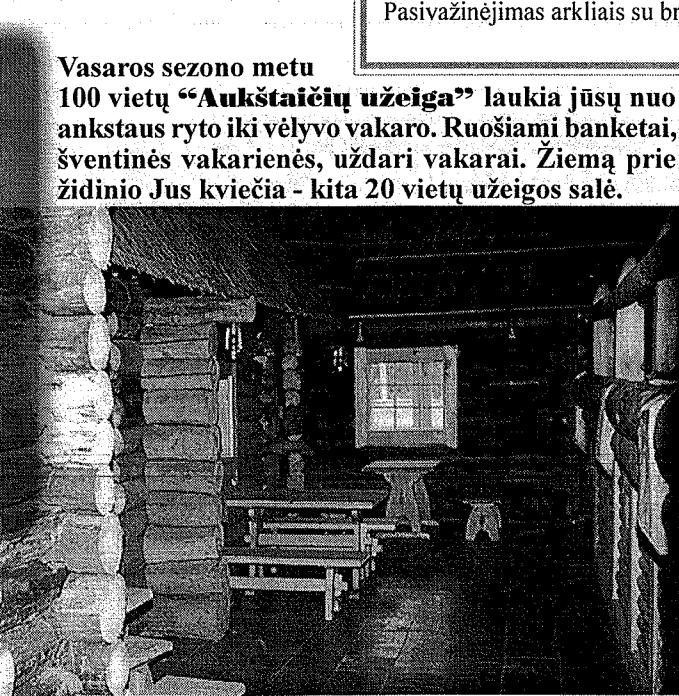
Pasivažinėjimas arkliais su brička arba rogėmis 0,5 val. – 20 Lt

moksleiviams – 12 Lt

• • • • • Tel.: 8-229-52891
8-229-47430
• • • • • Faksas: 8-229-52891
• • • • • Elektroninis paštas:
turizmas.anp@is.lt

Vasaros sezono metu

100 vietų "Aukštaičių užeiga" laukia jūsų nuo ankstaus ryto iki velyvo vakaro. Ruošiami banketai, šventinės vakarienės, uždari vakarai. Žiemą prie židinio Jus kviečia - kita 20 vietų užeigos salė.

Redakcijos adresas: Palūšė LT-4759, Ignalinos rajonas,

Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.

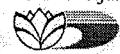
Redaktorė Dalia SAVICKAITĖ

Viršelyje Algirdo Panavo nuotrauka

Leidejas: Aukštaitijos nacionalinio parko direkcija.

SL 516a.

Maketavas Andrius Surgailis

Spausdino UAB "Utenos spaustuvė"
2000 m. Užsak. Nr.

Tiražas 1000 egz. Kaina sutartinė